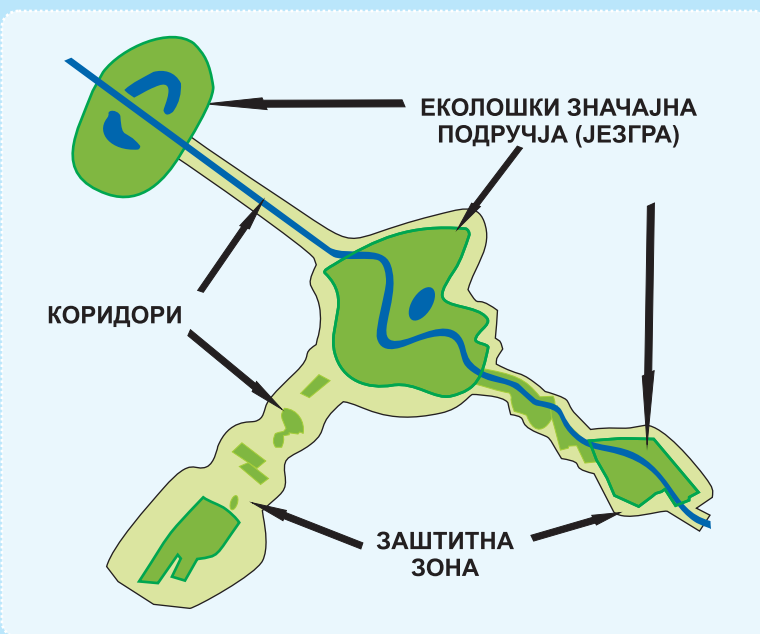

Еколошке мреже

Заштита биодиверзитета директно обезбеђује очување природних система и процеса, а такође доприноси и очувању способности адаптације на измењене услове средине, као што су климатске промене. Еколошка мрежа је кохерентни систем просторних целина у природном и/или блиско-природном стању који су издвојени са циљем одржавања и унапређења еколошких функција, а истовремено пружају одговарајуће могућности за одрживо коришћење природних ресурса. „Језгра“ мреже представљају подручја значајна за очување биодиверзитета која су међусобно повезана еколошким коридорима, а у случају потребе одређује се и заштитна зона која смањује негативне утицаје окружења. Формирање националне еколошке мреже је мултидисциплинарни задатак, који треба да дефинише и обједини потребе заштите природе, водопривреде, пољопривреде и шумарстава, као и економске интересе локалног становништва, у складу са могућностима развоја појединачних региона.

Стратегија очувања Паневропског биолошког и предеоног диверзитета (PEBLDS) предвиђа формирање Паневропске еколошке мреже која је састављена од националних еколошких мрежа. Еколошка мрежа обједињује и подручја која су најзначајнија за испуњење наших међународних обавеза са аспекта заштите природе и животне средине. Поједина подручја националних мрежа од међународног значаја, као делова међународних еколошких мрежа (Емералд, Natura 2000), могу да добију посебну стручну помоћ или додатну законску заштиту. Формирање еколошке мреже је регулисано Законом о заштити природе и Уредбом о еколошкој мрежи.

Органи управе надлежни за формирање и унапређење еколошке мреже:
Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине
Омладинских бригада 1, 11070 Нови Београд
web: <http://www.merz.gov.rs>

Покрајински секретаријат за урбанизам, градитељство и заштиту животне средине
Булевар Михајла Пупина 16, 21000 Нови Сад
тел: +381 21 487-4719; факс: +381 21 456-238
web: <http://www.ekourb.vojvodina.gov.rs>
e-mail: ekolog@vojvodina.gov.rs

Издавање делова еколошке мреже, формирање базе података и стручни надзор врши:

Покрајински завод за заштиту природе
Радничка 20а, факс 50, 21121 Нови Сад
тел: +381 21 489-6301; факс: +381 21 661-6252
web: <http://www.pzzp.rs>
e-mail: novi.sad@pzzp.rs

Адресе надлежне **Покрајинске инспекције за заштиту животне средине** (по седиштима):

21000 **Нови Сад**, Булевар Михајла Пупина 6
тел:+381 21 423-791; тел/факс: +381 21 520-628

24000 **Суботица**, Трг Лазара Нешића 1
тел/факс: +381 24 641-103

23000 **Зрењанин**, Трг Слободе 10
тел/факс:+381 23 511-925

26000 **Панчево**, Трг Краља Петра I 2-4
тел:+381 13 345-580; факс:+381 13 346-941

22000 **Сремска Митровица**, Светог Димитрија 8
тел: +381 22 624-660; факс: +381 22 610-562

заједнички e-mail: inspekcija.zastitasredine@vojvodina.gov.rs

Због разноврсности станишта унутар еколошке мреже, прецизне мере управљања елементима мреже нису одређене Законом и подзаконским актима. Овај задатак се остварује посебним **Плановима управљања**, а управљачи елемената мреже треба да буду локалне или регионалне организације чије делатности се преклапају са очувањем природних и полуприродних станишта датог региона.

Легислатива везана за еколошку мрежу

- Закон о заштити природе („Службени гласник РС”, број 36/09, 88/2010, 91/2010);
- Уредба о еколошкој мрежи Републике Србије („Сл. Гласник РС“ бр. 102/2010);
- Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (“Службени гласник РС - Међународни уговори”, бр. 102/2007.);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња (“Сл. гласник РС - Међународни уговори”, бр. 102/2007);
- Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (“Сл. гласник РС”, бр. 5/2010);
- Правилник о специјалним техничко-технолошким решењима која омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња (“Сл. гласник РС”, број 72/10);
- Правилник о компензацијским мерама (“Сл. гласник РС”, број 20/10).

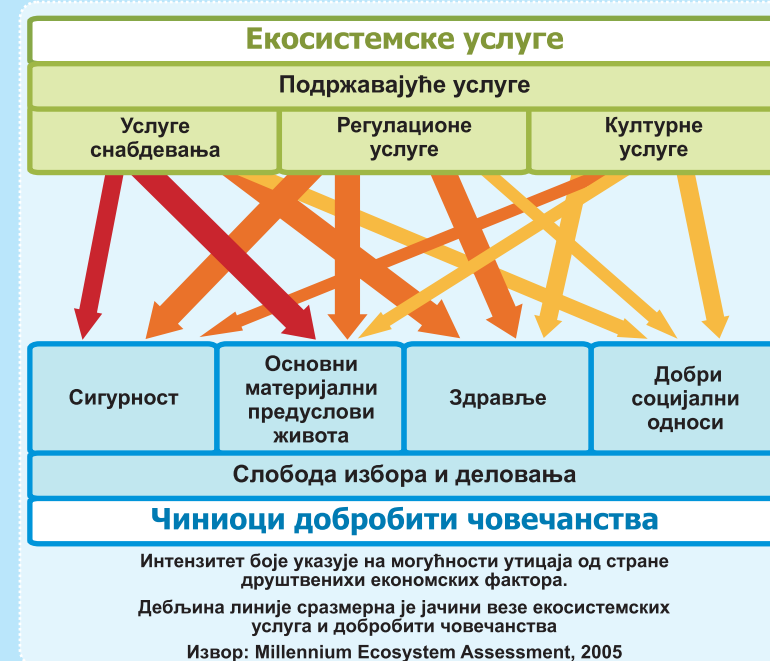
Еколошка мрежа – пут ка добром статусу вода

Унапређивање постојећих и формирање нових еколошких коридора, формирање и мултифункционално уређење тампон–појаса треба да се одвија у виду међусекторске сарадње, са укључивањем што већег броја заинтересованих субјеката, на свим нивоима планирања и реализације.

Стање биосфере и добробит човечанства

Земљина биосфера мења се у сталној интеракцији живих бића са неживим факторима нашег окружења. Кружење материје у природи, састав атмосфере и сама клима условљени су овим интеракцијама. Ради наглашавања економског значаја биосфере, за добра и услуге које нам обезбеђује жива природа, примењује се назив „екосистемске услуге“. Настанак и обнављање природних ресурса (храна, вода, огрев, биохемијски продукти и генетички ресурси) обезбеђују услуге снабдевања. Регулационе услуге утичу на климу, хидролошке процесе, пречишћавање вода и третман отпада, смањење ерозије и сл., а продукција биомасе путем фотосинтезе и процеси кружења материје (укључујући и стварање плодног земљишта), припадају подржавајућим услугама. Културне услуге укључују духовни и естетски доживљај, рекреацију, као и могућности формалне и неформалне едукације.

Уништавање делова биосфере, односно замена природних екосистема шумским и пољопривредним културама су подстицали економски развој, али су довели и до непожељених последица. Дошло је до регионалних еколошких промена, као што је несташица воде за пиће, ерозија, ширење пустиња, појачани интензитет поплава, поремећаји у ланцима исхране мора и океана. Научна сазнања о функционисању и стању биосфере указују на чињеницу да стање биосфере непосредно утиче и на квалитет екосистемских услуга. Као одговор на еколошке кризе и са циљем очувања функционалности биосфере формулисани су принципи одрживог развоја. По овим принципима коришћење природних ресурса треба да се одвија на начин којим се обезбеђује њихово очување и за наредне генерације.

Влажна станишта играју кључну улогу у очувању биодиверзитета. Многа од њих су угрожена постојећим системом регулације вода, који је настао као последица развојних стратегија претходних деценија, усмерених на повећање површина за пољопривредну производњу, без процене еколошких последица. Исушивањем водених и мочварних екосистема поремећени су бројни природни процеси који утичу на еколошке и економске потенцијале подручја. Губитак рибљих плодишта, пропадање шума, ерозија речног дна и обала су најчешће последице нарушавања екосистемских услуга речних и поплавних станишта. Значајни економски губици се јављају и у пољопривреди: снижење нивоа подземне воде на неким подручјима повећава потребу за наводњавањем, чији трошкови расту због неодговарајућег квалитета и квантитета површинских вода.

Потреба за ревитализацијом влажних станишта у многим земљама се остварује стварањем мултифункционалних ретензија за заштиту од поплава, у оквиру интегралног приступа управљању водотоцима. Искуство европских земаља показује да се формирањем заштићених подручја уз водотокове отварају могућности и за примену неинвестиционих мера заштите од поплава. Поред улоге ретензија, ревитализована плавна подручја пружају могућности за рекреацију и развој туризма, а обнављањем влажних станишта се побољшава и квалитет екосистемских услуга. Функционалност екосистема је повезана са биолошком разноврсношћу, због чега је присуство ретких врста један од показатеља њиховог доброг стања.

Нови Закон о водама, који је у великој мери усаглашен са Оквирном директивом о водама ЕУ, дефинише обављање водне делатности на начин којим се обезбеђује одрживо коришћење вода, штити и побољшава акватични и приобални екосистем, смањују неповољни утицаји поплава и суша. Поред интереса развоја што интензивније пољопривредне производње, управљање водама треба да обезбеди и одвијање природних процеса, заштите природних вредности и добро стање акватичних и приобалних екосистема. Како квалитет површинских вода умногоме зависи од ефикасности смањења загађења из аграрног окружења, чији негативни утицаји поскупљују одржавање каналске мреже и акумулација, постизање доброг еколошког статуса површинских вода је заједнички циљ водопривреде и заштите природе.

Формирањем заштитног појаса који садржи и травну вегетацију и вишеспратно високо зеленило могуће је смањити дифузно загађење са обрађених површина и ерозију, чиме се успорава процес замуљивања и засипања акумулација и канала.

Делови овог појаса могу да се користе за рекреацију и за развој одређених туристичких активности (нпр. јахачке и трим стазе), да се уређују као ловне ремизе, а истовремено да представљају станиште бројним угроженим врстама.

Вештачка језера - акумулације су постале једна од последњих уточишта угроженим врстама, чија станишта су уништена регулацијом вода. Изузетно су значајне за гнезђење, сеобу и зимовање птица. Ове водене површине у државном власништву пружају шире могућности за усклађивање економских и еколошких функција.

Остаци природних влажних станишта представљају мање или више изоловане просторне целине која се налазе у антропогеном окружењу. Кретање врста између подручја међу којима је раније постојала природна веза, треба омогућити очувањем или формирањем еколошких коридора. Реке са плавном зоном и мртвајама обезбеђују комуникацију међу стаништима која се налазе уз њихове обале и притоке, а насипи омогућују миграцију врстама сувих травних станишта.

У подручјима где преовлађују обрађене површине, мелиорациони канали и јаркови представљају кључни тип станишта за дивље врсте, омогућујући опстанак врстама аграрних предела. Каналска мрежа, такође, обезбеђује коридоре за дневне и сезонске миграције животиња, међу којима су и заштићене врсте од националног и међународног значаја. Уређењем вегетације приобалног земљишта водотокова и канала побољшава се квалитет воде, смањује се потреба за замуљивањем канала и обезбеђује функционисање еколошких коридора.

Актуелни задаци подизања пољоштитних појасева, као дела планираних мера за спречавања еолске и флувијалне ерозије, такође пружају могућност за заједнички приступ. Заштитни појасеви који се налазе на подручјима са очуваним шумским стаништима, могу да постану и елементи еколошке мреже, ако садрже претежно аутохтоне врсте и имају сложену структуру, са одређеним процентом травне и жбунасте вегетације. Појасеви високог зеленила у аграрним подручјима Војводине најчешће нису еколошки коридори, али служе као станишта дивљим врстама.

Савремено управљање водама све више уважава законитости природних процеса и заштиту природних вредности, што отвара могућности међусекторске сарадње. Проблеми заштите квалитета површинских вода, унапређивање еколошких коридора и мултифункционално уређење заштитних појасева представљају заједнички интерес водопривреде и заштите природе.

